

מעשיות פליאות

מעשה נוראה מהחכם הגדול קדוש אלקי רבינו
אברהם בן עזרא ז"ל.

אירע בימיו מחוז אחת היתה ובה עיר קטנה
ואנשים בהעיר הי' מעט והי' בה איש מסכן ועני
מדוכא ונפשו חשר מכל טוב. והי' בהקשותיו
בעניו וילך סובב הלך ילך ובכה מהר לגבעה עד
אשר קרה מקרה שבא בתוך היער והוא עיף ויגע
וישב לו על אחד ההרים, בוכה ומתאונן ונאנח
בשברון מתנים והי' כהרימו קולו עד אשר הגדיל,
והנה איש לקראתו זקן ועוטה מעיל עומד לנגד
עיניו ויאמר לאדם הדואג וצועק על רוע מזלו ועל
מצבו הרע: "מה לך פה ומדוע פניך רעים
והולכות וזועפים ולמה נתת קולך בבכי?" ויען
האביון ויאמר: "אהה אדוני, על מר נפשי אני
צועק ואשוע כי חצי רעב נשתלחו באהלי ועניי
ומרורי גבר עלי. עוללי שאלו לחם ופורש אין
להם, והם עטופים ברעב בראש כל חוצות ואשתי
הרכה והענוגה אשר לא נסתה כף רגלה הצג
ארצה תרע עינה בי. מר לי מר ורע מאד כי הי' ענה
בי ושדי המר לי. מה יש לי לצעוק עוד אל המלך."

ויאמר אליו הזקן: "צר לי מאד עליך איש עני
ואביון כי קול זה בהרת(?) מעוני. ועתה שמע
בקולי איעצך ויכולת עמוד וירבה כבוד ביתך וכל
אשר לך ירבה בעושר ובהב ובכסף ובנכסים
ובכל אשר תאבה(?) נפשך עד כי גדל מאוד. אך
שמע נא בקולי לך נא אל ביתך וקח לי משם את
בנך יחידך אשר אהבת והעלה לי לעולה על אחד ההרים
הרבה מאוד ארבה במאד בזהב ובכסף ובקר וצאן לרוב מכל אשר יתאוה נפשיך." ויאמר הדל: "הנני הנני, הן לו יהי
כדברך. למחר אעשה כדבר אדוני המלך. וילך הפתי העני אל ביתו שקט ושאנן ולא גילה און שומעת אל שום אדם,
אך אל אשתו אמר: "בנינו זה הקטן גדול יהי ולא ידע להבין ולהשכיל ללמד ספר. אקחה על זרועותי ואביאהו לבית
הספר ללמוד במקרא ובמשנה ובתלמוד שיהי לנו לכבוד ולתפארת." ותאמר אליו: "כטוב בעיניך עשה." ויקח את
הנער וילך בדרך אשר הי' שם לשוב אל המקום אשר עמד שם את האיש הזקן. וירא את המקום מרחוק ויאמר: "נלכה
עד כה." ובבואו שמה ערך עצים ואש ויעקוד את בנו ויקח המאכלת וישחט את הנער ויקריבו לשעירים אשר רקדו
שם. ויאמר אליו הזקן: "עתה ידעתי כי ירא אתה ולא חשכת את בנך את יחידך ממני, לכן הנני נותן לך את בריתי
שלום. ועתה כבואך בסיפי ביתך ותמצא הון ועושר בביתך. שוב אל מקומך וייטב לך, כי בכל אשר תפנה

מעשיות פליאות

מעשה נוראה מהחכם הגדול קדוש אלקי רבינו אברהם בן עזרא ז"ל.

אירע בימיו מחוז אחת היתה ובה עיר קטנה ואנשים בהעיר הי' מעט
והי' בה איש מסכן ועני מדוכא ונפשו חשר מכל טוב. והי' בהקשותיו
בעניו וילך סובב הלך ילך ובכה מהר לגבעה עד אשר קרה
מקרה שבא בתוך היער והי' עיף ויגע וישב לו על אחד ההרים.
בוכה ומתאונן ונאנח בשברון מתנים והי' כהרימו קולו עד אשר הגדיל,
והנה איש לקראתו זקן ועוטה מעיל עומד לנגד עיניו ויאמר לאדם
הדואג וצועק על רוע מזלו ועל מצבו הרע מה לך פה ומדוע פניך
רעים והולכות וזועפים ולמה נתת קולך בבכי. ויען האביון ויאמר:
אדוני על מר נפשי אני צועק ואשוע כי חצי רעב נשתלחו באהלי ועניי
ומרורי גבר עלי עוללי שאלו לחם ופורש חין להם והם עטופים ברעב
בראש כל חוצות ואשתי הרכה והענוגה אשר לא נסתה כף רגלה הצג
ארצה תרע עינה בי. מר לי מר ורע מאד כי הי' ענה בי ובדי המר
לי מה יש לי לצעוק עוד אל המלך:

ויאמר אליו הזקן לך לי מאד עליך איש עני ואביון כי קול זה בהרת
מעוני. ועתה שמע בקולי איעצך ויכולת עמוד וירבה כבוד ביתך
וכל אשר לך ירבה בעושר ובהב ובכסף ובנכסים ובכל אשר תאבה
נפשך עד כי גדל מאוד. אך שמע נא בקולי לך נא אל ביתך וקח
לי משם את בנך יחידך אשר אהבת והעלה לי לעולה על אחד ההרים
אשר אומר אליך. ואחרי אשר תעשה זאת בדרך חזקתך חזקת
מאוד ארבה במאד בזהב ובכסף ובקר וצאן לרוב מכל אשר יתאוה
נפשיך. ויאמר הדל הנני הנני לו יהי כדברך למחר אעשה כדבר
אדוני המלך וילך הפתי העני אל ביתו שקט ושאנן ולא גילה און שומעת
אל שום אדם אך אל אשתו אמר בנינו זה הקטן גדול יהי ולא ידע
להבין ולהשכיל ללמד ספר אקחה על זרועותי ואביאהו לבית הספר
ללמוד במקרא ובמשנה ובתלמוד שיהי לנו לכבוד ולתפארת. ותאמר
אליו כטוב בעיניך עשה ויקח את הנער וילך בדרך אשר הי' שם לשוב
אל המקום אשר עמד שם את האיש הזקן וירא את המקום מרחוק
ויאמר נלכה עד כה ובבואו שמה ערך עצים ואש ויעקוד את בנו ויקח
המאכלת וישחט את הנער ויקריבו לשעירים אשר רקדו שם. ויאמר
אליו הזקן עתה ידעתי כי ירא אתה ולא חשכת את בנך את יחידך ממני
לכן הנני נותן לך את בריתי שלום. ועתה כבואך בסיפי ביתך ותמצא
הון ועושר בביתך שוב אל מקומך וייטב לך. כי בכל אשר תפנה

הרבה מאוד ארבה במאד בזהב ובכסף ובקר וצאן לרוב מכל אשר יתאוה נפשיך." ויאמר הדל: "הנני הנני, הן לו יהי
כדברך. למחר אעשה כדבר אדוני המלך. וילך הפתי העני אל ביתו שקט ושאנן ולא גילה און שומעת אל שום אדם,
אך אל אשתו אמר: "בנינו זה הקטן גדול יהי ולא ידע להבין ולהשכיל ללמד ספר. אקחה על זרועותי ואביאהו לבית
הספר ללמוד במקרא ובמשנה ובתלמוד שיהי לנו לכבוד ולתפארת." ותאמר אליו: "כטוב בעיניך עשה." ויקח את
הנער וילך בדרך אשר הי' שם לשוב אל המקום אשר עמד שם את האיש הזקן. וירא את המקום מרחוק ויאמר: "נלכה
עד כה." ובבואו שמה ערך עצים ואש ויעקוד את בנו ויקח המאכלת וישחט את הנער ויקריבו לשעירים אשר רקדו
שם. ויאמר אליו הזקן: "עתה ידעתי כי ירא אתה ולא חשכת את בנך את יחידך ממני, לכן הנני נותן לך את בריתי
שלום. ועתה כבואך בסיפי ביתך ותמצא הון ועושר בביתך. שוב אל מקומך וייטב לך, כי בכל אשר תפנה

תצליח." וילך האיש הלך וגדול עד כי גדול מאוד בהון רב כמעט עושר רב בכל המדינה. ויקנאו בו שכניו הרעים

תצליח וילך האיש הלך וגדול עד כי גדול מאוד בהון רב כמעט עושר רב בכל המדינה ויקנאו בו שכניו הרעים ותאמרנה השכנות אל אשתו: "איפו לקטת ואספת כל העושר והכבוד הזה כי עשרת ומצאת און? יהי מכירך ברוך. אמור לנו מי האיש אשר עשית עמו." ותאמר אליהם: "לא ידעתי את האיש ואת מעשיו אך אישי אשר עמדי נתן לי את כל אלה ואוכל." ותאמרנה השכנות אלי: "הלא דבר הוא לאסוף ולכנס כל ההון הזה בימים מעוטים. עפ"י טבע ושכל אנושי לא יוכל להיות כזה רק עפ"י איזה ענין לך נא פתי את אישך אולי תוכל שגיד לך פעלונות הדברים כי מסתיר ענה הוא ממך: וחלך אל ביתה סר אפך וצפנים רעות ותאמר אל בעלה לא אוכל ולא אטעום מאומה כלל עד אשר תאמר אלי מאין בא לך כל ההון עתה הזה ואיפו שמת זהב כסלם ולא ענה אותה דבר ותבכה ולא תאכל. ויאמר לה למה תבכי ותאמר הלא תענה אב נער היכן הוא בנינו אשר לקחת אל בית הספר ומשכת אותו הר תבור ואנה עזבת אותו? ויהי הבעל כמחריש. ויהי כי הליקתו אותו יום כל הימים ותאלצו ותקצר נפשו וירא כי לא יוכל ואי אפשר להסתיר מאתה הדבר ויגיד לה את כל לבו ואת כל אשר עשה ואת אשר נגזר עלי." ויאמר הלא העושר והכבוד הזה טוב לך מעשרה בנים אף היא תשיב אמריה כי דברת האמת וכאשר שמעה שמן מינהו הלכה וסיפרה אמרי לפני חברותיה השכנות. והמה בחלק שפתותיהם נתנו קולם ויבאו הנשים על האנשים לתמר שוא עבד אלקי נלכה נא ונזבחה בנינו לראש הרים כאשר זבח זה האיש וירבה ויפרה ויציץ קרנינו בקרן בן שמן. ויהי כדברם אליהם יום יום וישמעו אליהם האנשים יושבי המחוז ההוא ויעשו גם המה בלהטיהם ר"ל כי גם את בנייהם זבחו לשד הנ"ל כראשון תועבה בחר בס וגם המה עשו פרי גדלו והצליחו דגנם ותירושם רבו. ויהי כלם שמחים וטוב לב על עשרם וגדולתם ותהי לחק להם מימים ימימה לזכות לפניו על הר זק ויעשו הרע בעיני ה' ימים רבים. ומדי שנה בשנה עשו כירה גדולה ויאכלו וישתו ויקומו לצחק ובא השטן הנ"ל להחליב ביניהם וישב בראש כמרוח סרוחים וכמלך בגדוד. והתעה אותם כהתעות שיכור וילכו אחר ההבל וההבל ויעשו אותו לאפוד. וישמו להם בעל ברית ויאמינו בדברו. וכן עשו מתקופת השנה לתקופת השנה:

ויהי היום ויעבור עליהם החכם הגדול קדוש אלקי ר' אברהם אבן עזרא דרך המחוז ההוא ויסור אל בית איש אחר מאנשי העיר הנ"ל וילן שם ויסי בנקר רזה לשום דרך פעמיו ליסע למחוז חפצו כדרכו

ותאמרנה השכנות אל אשתו: "איפו לקטת ואספת כל העושר והכבוד הזה כי עשרת ומצאת און? יהי מכירך ברוך. אמור לנו מי האיש אשר עשית עמו." ותאמר אליהם: "לא ידעתי את האיש ואת מעשיו אך אישי אשר עמדי נתן לי את כל אלה ואוכל." ותאמרנה השכנות אלי: "הלא דבר הוא לאסוף ולכנס כל ההון הזה בימים מעוטים. עפ"י טבע ושכל אנושי לא יוכל להיות כזה רק עפ"י איזה ענין לך נא פתי את אישך, אולי תוכל שגיד לך תעלומות הדברים, כי מסתיר עצה הוא ממך." ותלך אל ביתה סר זעף ובפנים רעות ותאמר אל בעלה: "לא אוכל ולא אטעום מאומה כלל עד אשר תאמר אלי מאין בא לך כל ההון עתה הזה ואיפו שמת זהב כסלם." ולא ענה אותה דבר ותבכה ולא תאכל. ויאמר לה: "למה תבכי?" ותאמר: "הלא תענה אב נער היכן הוא בנינו אשר לקחת אל בית הספר ומשכת אותו הר תבור ואנה עזבת אותו?" ויהי כי הליקתו אותו יום כל הימים ותאלצו ותקצר נפשו וירא כי לא יוכל ואי אפשר להסתיר מאתה הדבר, ויגיד לה את כל לבו ואת כל אשר עשה זאת, אשר נגזר עלי." ויאמר: "הלא העושר והכבוד הזה טוב לך מעשרה בנים." אף היא תשיב אמריה לו: "נחמתני כי דברת האמת." וכאשר שמעה שמך

מינהו הלכה וסיפרה אמרי לפני חברותיה השכנות. והמה בחלק שפתותיהם נתנו קולם ויבאו הנשים על האנשים לאמור: "שוא עבד אלקי. נלכה נא ונזבחה בנינו לראש הרים כאשר זבח זה האיש וירבה ויפרה ויציץ קרנינו בקרן בן שמן." ויהי כדברם אליהם יום יום, וישמעו אליהם האנשים יושבי המחוז ההוא ויעשו גם המה בלהטיהם ר"ל [רחמנא לצלן] כי גם את בנייהם זבחו לשד הנ"ל כראשון תועבה בחר בס, וגם המה עשו פרי גדלו והצליחו דגנם ותירושם רבו. ויהי כלם שמחים וטוב לב על עשרם וגדולתם, ותהי לחק להם מימים ימימה לזכות לפניו על הר צוק. ויעשו הרע בעיני ה' ימים רבים. ומדי שנה בשנה עשו כירה גדולה ויאכלו וישתו ויקומו לצחק. ובא השטן הנ"ל להתיצב ביניהם וישב בראש כמרוח סרוחים וכמלך בגדוד. והתעה אותם כהתעות שיכור בקיאו. וילכו אחר ההבל וההבל ויעשו אותו לאפוד. וישמו להם בעל ברית ויאמינו בדברו. וכן עשו מתקופת השנה לתקופת השנה:

והי היום ויעבור עליהם החכם הגדול קדוש אלקי, ר' אברהם אבן עזרא, דרך המחוז ההוא. ויסור אל בית איש אחד מאנשי העיר הנ"ל וילן שם. ויהי בבקר רצה לשום דרך פעמיו ליסע למחוז חפצו כדרכו

בקדש. ויאמר אליו האיש אשר על הבית אם מלאכי חן בעיניך אדוני החכם אל כל מעבור מעל עבדיך כי זבח משפחה לנו היום זבחי שלמים לשלם נדרינו. נרוה דודים ונתעלסה באהבים יין הרקח משמנים וממתקים לא תחסר כל. כי נעשה משתה גדול ויום טוב ביום הגמול אשר גמל לנו איש זקן הזן ומפרנס אותנו תמיד בכל יום ובכל עת ובכל שעה. והוא נכבד מכל ביה אבינו. ובעבורו אל חמנע מהיות עמנו. אל גא תעזוב אותנו. לקחת חבל בשמחתנו ונגילה ונשמחה יתר, וגם הזקן הנכבד בעינינו ויקר לנו, תואר והדר לו וגם הוא חכם ויבא למשתה אשר הכינונו לו לכבודו. אל תשב פני ריקם. ויפצור האיש הנ"ל מאד ברבינו אבן עזרא. ויעתר לו ויקח את דבריו ויהי שם. ויהי בקר וישחטו צאן טבח והכן, והכינו את אשר יביאו משתה שמנים ויין רב כיד המלך. וישבו להם לאכול כזהרים. והחכם ר"א [ר' אברהם] בן עזרא ביניהם. וישאו קולם ויצעקו בקול צורח כשאגת ארי' ובקול גדול הלוך וחזק מאד: "בא, בא, אל תאחר, כי יצאנו לשחר פניך!" ויהי כהרימם קולה והנה איש בא כתואר פני מלך, והוא איש שיבה עוטה מעיל הולך מעדנות. וירא אותו החכם הנ"ל מרחוק בטרם יקרב אליו וברוח קדשו הבין והכיר בו שהוא מן השדים ועשה עצמו כאלם, לא יפתח פיו עד אשר בא המתעה אל השלחן. וכאשר הקריב לבא אל תוך הפתח ראה את החכם ראבי"ע [ר' אברהם בן עזרא] יושב בתוך הקרואים, והתחיל לצעוק: "הוציאו את האיש הנכרי הלזה מבינינו! אל תעזב זר בשמחתנו!" ויען אליו החכם הקדוש: "אחא חלל רשע, רוח עריצים, גוזרני עליך בשם אל שדי שתלך אל ירכתי בור שחת מקום חושך ואופל, באשר לילית הרגיע שם אל ארץ גזירה כי נגזרת מארץ החיים. ואם שד לשדים את, מה לך עם בני אדם? כעת במרום תמריא!" ויקלל החכם אותו בשם, ויברח הטמא מפניו וילך לו אל ארצו ואל תהום רבה. וגזר עליו בשם לבל יבא עוד ימי עולם לעיר ההוא. וליושבי העיר ההוא אמר: "יען כי עשיתם הרע ונבלה כזאת בישראל ומאסתם בדבר ה', ארורים אתם לפני ה' וארור אפכם כי עז עברתכם כי קשתה. בזיעת אפכם תאכלו לחם. עצבים ודרדר יצמיח לכם, כי גדול עונותיכם מנשוא ורבה חטאתכם מאוד ורע עשיתם בעיני ה'." מיד כל אנשי העיר געו כולם בבכיה ואמרו: "עזרנו עזרנו, האלהי, כי פשענו מאד ובעוונותינו אנו נמקים. הננו לפניך באשמה רבה העווינו והפשענו ופגענו בך אתה וכזאת עשינו פעמים רבות שפכנו דם נקי, שוחטי הילדים רכים סיינו והנחמים באילים. סורס לנו דרכי התשובה ואולי יתעשת ואולי ירחם אבינו ירחם אבינו

בקדש. ויאמר אליו האיש אשר על הבית אם מלאכי חן בעיניך אדוני החכם אל כל מעבור מעל עבדיך כי זבח משפחה לנו היום זבחי שלמים לשלם נדרינו גרוה דודים ונתעלסה באהבים יין הרקח משמנים וממתקים לא תחסר כל כי נעשה משתה גדול ויום טוב ביום הגמול אשר גמל לנו איש זקן הזן ומפרנס אותנו תמיד בכל יום ובכל עת ובכל שעה. והוא נכבד מכל ביה אבינו. ובעבורו אל חמנע מהיות עמנו. אל גא תעזוב אותנו. לקחת חבל בשמחתנו ונגילה ונשמחה יתר, וגם הזקן הנכבד בעינינו ויקר לנו תואר והדר לו וגם הוא חכם ויבא למשתה אשר הכינונו לו לכבודו אל תשב פני ריקם. ויפצור האיש הנ"ל מאד ברבינו אבן עזרא. ויעתר לו ויקח את דבריו ויהי שם. ויהי בקר וישחטו צאן טבח והכן, והכינו את אשר יביאו משתה שמנים ויין רב כיד המלך וישבו להם לאכול כזהרים. והחכם ר"א בן עזרא ביניהם וישאו קולם ויצעקו בקול צורח כשאגת ארי' ובקול גדול הלוך וחזק מאד ברבינו אבן עזרא. ויעתר לו ויקח את דבריו ויהי שם. ויהי בקר וישחטו צאן טבח והכן, והכינו את אשר יביאו משתה שמנים ויין רב כיד המלך. וישבו להם לאכול כזהרים. והחכם ר"א [ר' אברהם] בן עזרא ביניהם. וישאו קולם ויצעקו בקול צורח כשאגת ארי' ובקול גדול הלוך וחזק מאד: "בא, בא, אל תאחר, כי יצאנו לשחר פניך!" ויהי כהרימם קולה והנה איש בא כתואר פני מלך, והוא איש שיבה עוטה מעיל הולך מעדנות. וירא אותו החכם הנ"ל מרחוק בטרם יקרב אליו וברוח קדשו הבין והכיר בו שהוא מן השדים ועשה עצמו כאלם, לא יפתח פיו עד אשר בא המתעה אל השלחן. וכאשר הקריב לבא אל תוך הפתח ראה את החכם ראבי"ע [ר' אברהם בן עזרא] יושב בתוך הקרואים, והתחיל לצעוק: "הוציאו את האיש הנכרי הלזה מבינינו! אל תעזב זר בשמחתנו!" ויען אליו החכם הקדוש: "אחא חלל רשע, רוח עריצים, גוזרני עליך בשם אל שדי שתלך אל ירכתי בור שחת מקום חושך ואופל, באשר לילית הרגיע שם אל ארץ גזירה כי נגזרת מארץ החיים. ואם שד לשדים את, מה לך עם בני אדם? כעת במרום תמריא!" ויקלל החכם אותו בשם, ויברח הטמא מפניו וילך לו אל ארצו ואל תהום רבה. וגזר עליו בשם לבל יבא עוד ימי עולם לעיר ההוא. וליושבי העיר ההוא אמר: "יען כי עשיתם הרע ונבלה כזאת בישראל ומאסתם בדבר ה', ארורים אתם לפני ה' וארור אפכם כי עז עברתכם כי קשתה. בזיעת אפכם תאכלו לחם. עצבים ודרדר יצמיח לכם, כי גדול עונותיכם מנשוא ורבה חטאתכם מאוד ורע עשיתם בעיני ה'." מיד כל אנשי העיר געו כולם בבכיה ואמרו: "עזרנו עזרנו, האלהי, כי פשענו מאד ובעוונותינו אנו נמקים. הננו לפניך באשמה רבה. העווינו והפשענו ופגענו בך. כזאת וכזאת עשינו פעמים רבות שפכנו דם נקי, שוחטי הילדים רכים סיינו והנחמים באילים. הורה לנו דרכי התשובה, אולי יתעשת ואולי

שבשמים עלינו ועל פליטתנו לבלתי נאבד לשאול
ואבדון. " באותה שעה סדר להם פתחי תשובה,
ושבו מדרכם הרעה בצום ובכי ובמספד וחגורת
שק, ונאבד העושר ההוא מהם בענין רע כעושרו
של קרח, ונשארו קרח מכאן ומכאן ולא נשאר
בידם אפי' [אפילו] מחט נקובה וחזרו להיות
דלים ורקים כמות שהי' כמאז ומקדם. ובניהם
הילדים ששחטו שאבדו, אבדו ר"ל [רחמנא

שצטמים מלינו ומל פליטתנו לבלתי נאבד לשאול ואבדון : באותה שעה
סדר להם פתחי תשובה ושבו מדרכם הרעה בצום ובכי ובמספד
וחגורת שק ונאבד העושר ההוא מהם בענין רע כעושרו של קרח
ונשארו קרח מכאן ומכאן ולא נשאר בידם אפי' מחט נקובה וחזרו
להיות דלים ורקים כמות שהי' כמאז ומקדם ובניהם הילדים ששחטו
שאבדו אבדו ר"ל לעורר לבות בני ישראל לבני היותם תיזם להעשיר
ואם קבלה הוא נקבל ואם לדין יש תשובה לקחת ממנו מוסר שכל
ירדוף אדם אחר המותרות ויספיק עצמו במיעוט שחננו אל וכל מגמותיו
יהי' לעבודת הבורא יתברך שמו ולא ישיץ אחר תאות גופניות אמן
כן יהי רצון. אורי תפ"י פ"ה :

לצלן] לעורר לבות בני ישראל לבלי היותם אצים להעשיר. ואם קבלה הוא, נקבל, ואם לדין יש תשובה לקחת ממנו
מוסר שכל ירדוף אדם אחר המותרות ויספיק עצמו במיעוט שחננו אל, וכל מגמותיו יהי' לעבודת הבורא יתברך שמו,
ולא ישיט אחר תאות גופניות, אמן כן יהי רצון. או"י תפ"י פ"ה [אוהל יעקב תפארת ישראל פאר הדור (?):

